

Državni izpitni center

M 2 3 1 5 4 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 30. maj 2023

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**1. naloga**

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	Stopnji znanstvenega spoznavanja, ki sta ju raziskovalca že opravila: 1. opazovanje; zastavljanje vprašanj; odpiranje raziskovalnih problemov; 2. razvijanje teorije; umestitev problema v teoretični okvir. Stopnja znanstvenega spoznavanja, ki sledi: postavljanje hipotez oz. napovedi. OPOMBA: Za stopnje je dovolj eno poimenovanje. Raziskovalne tehnike (RT): vprašalnik, intervju, ocenjevalna lestvica, psihološki (psihometrični) test	
2. raven	poimenovanje 3 stopenj in 3 RT	4
	poimenovanje 3 stopenj in 2 RT ali obratno	3
1. raven	poimenovanje 3 stopenj ali poimenovanje 3 RT ali poimenovanje 2 stopenj in 1 RT ali obratno	2
	poimenovanje 2 stopenj ali poimenovanje 2 RT ali poimenovanje 1 stopnje in 1 RT	1
1.2	Ponazoritev raziskovalnega problema na temo čustvovanja in pojasnitev, zakaj bi mlada raziskovalca izbrala prav to tehniko: intervju, npr. kako bi dijakom lahko pomagali pri zmanjševanju močne treme ..., ker pri intervjuju osebni stik omogoča bolj poglobljeno obravnavo teme; ker so potrebna dodatna vprašanja glede na odgovore ...; vprašalnik, npr. katera čustva najpogosteje doživljajo mladostniki v šoli ali kdaj doživljajo tremo ali ..., ker spraševanec vprašanja bere in lahko odgovarja nanja v svojem lastnem tempu; odgovori so vnaprej pripravljene, zato hitreje pridobimo želene podatke ...; psihološki test, npr. kakšne lastnosti temperamenta imajo mladostniki; kje se nahajajo mladostniki na dimenziji čustvena stabilnost – čustvena labilnost ali ..., ker s testi merimo osebne lastnosti ...; ker je test veljaven, zanesljiv, objektivni ...; zadosti merskim karakteristikam ...; ocenjevalna lestvica, npr. v kolikšni meri imajo mladostniki izražene posamezne sestavine čustvene zrelosti ali v kolikšni meri doživljajo pozitivna/negativna čustva ..., ker z lestvico ugotovimo stopnjo izraženosti pojavov; z lestvico lahko razporejamo proučevane pojave v kategorije ... OPOMBA: Če kandidat ne ponazarja primerov na temo čustvovanja, je ocenjen na 3. ravni.	
4. raven	ponazoritev 2 raziskovalnih problemov z izbranim RT, pojasnitev za izbor 2 RT	4
	ponazoritev 2 raziskovalnih problemov z izbranim RT, pojasnitev za izbor 1 RT ali ponazoritev 1 raziskovalnega problema z izbranim RT, pojasnitev za izbor 2 RT	3
	ponazoritev 1 raziskovalnega problema z izbranim RT, 1 pojasnitev ali ponazoritev 2 raziskovalnih problemov ali pojasnitev za izbor 2 RT	2
3. raven	ponazoritev 1 raziskovalnega problema ali pojasnitev za izbor 1 RT	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	Primerjava raziskovalnih tehnik (podobnosti in/ali razlike), vključene 3 RT, npr.: podobnosti: • vprašalnik (intervju) in psihološki test sestavljajo vprašanja, • ocenjevalne lestvice so lahko vključene v vprašalnike ali psihološke teste, • prednosti vprašalnika zaprtega tipa in psihološkega testa sta enostavna primerjava odgovorov in analiza podatkov, • za vse RT je značilno, da lahko na odgovore vplivata motivacija ali utrujenost udeležencev raziskave, • pri (nestrukturiranem) intervjuju in odprtem tipu vprašalnika udeležencev ne omejujemo pri odgovorih, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; razlike: • samo z ocenjevalno lestvico ugotavljamo stopnjo izraženosti pojavov, z drugimi RT jih ne moremo, • z vprašalniki in psihološkim testom je mogoča skupinska uporaba, z intervjujem posamična uporaba, • psihološki test se uporablja za merjenje osebnostnih lastnosti, druge RT uporabljamo za druge namene, • psihološki test lahko uporabljajo samo psihologi (npr. test inteligentnosti), druge RT lahko uporablja kdorkoli, • za psihološki test velja enak postopek testiranja za vse ljudi, za druge RT postopek večinoma ni natančno določen, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat samo opisuje posamezno RT, se odgovor ne upošteva.	
6. raven	4 primerjave (vključene 3 RT)	4
	3 primerjave (vključeni 2 RT)	3
5. raven	2 primerjavi	2
	1 primerjava	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	Poimenovanje in opis strategij reševanja miselnih problemov: • poskusi in napake: reševanja se lotimo bolj ali manj naključno; ugibanje načinov reševanja; • postopna analiza: reševanje razdelimo na vmesne cilje; problem rešujemo postopoma prek posameznih korakov; • vpogled: do rešitve pridemo z nenadnim vpogledom (uvidom), ki temelji na prestrukturiranju problema. OPOMBA: Za vsako strategijo zadostuje 1 opis.	
2. raven	poimenovanje in opis 3 strategij	4
	poimenovanje in opis 2 strategij	3
1. raven	poimenovanje 2 strategij in opis 1 strategije ali poimenovanje 3 strategij	2
	poimenovanje in opis 1 strategije ali poimenovanje 2 strategij	1
2.2	Poimenovanje strategije: poskusi in napake Ponazoritev Monikinega reševanja miselnega problema s preostalima strategijama, npr.: • postopna analiza: Monika se je najprej zavestno umirila, da se je lahko bolj sistematično lotila reševanja situacije (prvi korak). Potem je razmislila, kje bi lahko bili ključi (naslednji korak). Ker sta s sinom dogovorjena, da si lahko občasno sposodi njen avto, je šla v njegovo sobo (naslednji korak). Ključe je našla v žepu njegove jakne (naslednji korak). Nato je sedla v avto in se odpeljala v službo, kamor je prišla še pravočasno. • vpogled: Monika bi najprej razmislila, ali lahko pravočasno pride v službo na sestanek tudi brez svojih ključev. Ko razmišlja, kaj lahko stori, v nekem trenutku ugotovi, da ni nujno potrebno, da najde svoje ključe, ampak lahko vzame rezervne. Svoje ključe bo poiskala, ko si bo lahko vzela čas za to. OPOMBA: Če ponazoritev vključuje le priklic iz spomina (npr. kje so ključi), se šteje za neustrezno.	
4. raven	poimenovanje strategije (Monika), poimenovani in ponazorjeni preostali 2 strategiji	4
	poimenovanje strategije (Monika), poimenovana in ponazorjena 1 strategija ali poimenovani in ponazorjeni preostali 2 strategiji	3
3. raven	poimenovanje strategije (Monika), ponazorjena še 1 strategija ali poimenovana in ponazorjena 1 strategija ali ponazorjeni 2 strategiji	2
	poimenovanje strategije (Monika) ali ponazorjena 1 strategija	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	Presoje in pojasnitve psiholoških dejavnikov uspešnosti reševanja miselnih problemov, npr.: • motivacija: notranja motivacija spodbuja izbiranje problemov, ki nas zanimajo in zato dlje vztrajamo pri reševanju teh problemov; zaradi visoke motivacije in interesa lahko spregledamo fiksacijo mišljenja; kot rešitev sprejmemo to, kar si sami želimo, da bi bila rešitev; • čustva: prijetna čustva srednje intenzivnosti spodbujajo, vzdržujejo in usmerjajo mišljenje v bolj učinkovito reševanje problemov; močna čustva in tudi neugodna čustva povzročajo večjo vznemirjenost in s tem manjšo možnost koncentracije na reševanje problema; • inteligentnost: višja inteligentnost omogoča hitrejše reševanje problemov in/ali omogoča izbiro bolj učinkovitih strategij; nižja inteligentnost lahko upočasni reševanje problemov in izbiro manj učinkovitih strategij reševanja problemov; • znanje: več znanja omogoča drugačno videnje problema in s tem olajšano reševanje problema; več znanja lahko zmanjšuje zmožnost reorganizacije/prestrukturiranja problema; • izkušnje: več izkušenj omogoča tudi izbiranje bolj učinkovitih strategij reševanja problemov; več izkušenj lahko povzroči fiksacijo mišljenja in s tem togost reševanja problemov; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat presoja posamezni psihološki dejavnik tako za uspešno kot za neuspešno reševanje problema in pri tem uporablja enake pojasnitve (le v nasprotni smeri), se to upošteva kot ena pojasnitev.	
6. raven	presoja in pojasnitev 4 dejavnikov	4
	presoja in pojasnitev 3 dejavnikov ali presoja 4 dejavnikov in pojasnitev 2 dejavnikov	3
5. raven	presoja 2 dejavnikov in pojasnitev 1 dejavnika ali pojasnitev 3 dejavnikov	2
	presoja 2 dejavnikov ali presoja in pojasnitev 1 dejavnika ali pojasnitev 2 dejavnikov	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	Opis značilnosti konstruktivnega spoprijemanja z obremenitvami: težavo rešimo, dolgoročno dobimo tisto, kar potrebujemo (zadovoljimo temeljno potrebo), pri tem ne oviramo drugih pri zadovoljevanju njihovih potreb, zberemo informacije, razmislimo o vzrokih in posledicah, načrtujemo, poiščemo podporo socialnega okolja (družine, prijateljev) in z njim delimo svoje težave, zadovoljimo svoje potrebe, drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Opis značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z obremenitvami: doživimo le trenutno olajšanje, razbremenitev čustvene napetosti, potreba dolgoročno ni zadovoljena, zato se vedno znova pojavlja, situacijo lahko celo poslabšamo in si še bolj zapletemo življenje, drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat našteva načine konstruktivnega ali nekonstruktivnega spoprijemanja, se to upošteva kot ena značilnost. OPOMBA: Če kandidat pri opisovanju značilnosti konstruktivnega in nekonstruktivnega spoprijemanja odgovore samo obrača, se to upošteva kot ena značilnost.	
2. raven	opis 3 značilnosti konstruktivnega in 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja	4
	opis 2 značilnosti konstruktivnega in 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja ali opis 3 značilnosti konstruktivnega in 1 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja	3
	opis 3 značilnosti spoprijemanja	2
1. raven	opis 3 značilnosti spoprijemanja	2
	opis 2 značilnosti spoprijemanja	1
3.2	Navedba in ponazoritev načinov konstruktivnega spoprijemanja v Filipovi situaciji, npr.: premaganje ali premostitev ovire: Filip se odloči pomoč poiskati pri šolski psihologinji, s katero skupaj naredita načrt učenja. Filip se vse leto vestno drži načrta, dobiva odlične ocene in na koncu zbere dovolj točk za vpis na zeleno šolo; odložitev zadovoljitve potrebe na kasnejši čas: Filip se odloči, da se ne bo obremenjeval z ocenami, raje se bo vpisal na srednjo šolo, na kateri ni tako visoke omejitve vpisa, po končani srednji šoli pa bo šel študirat na fakulteto za računalništvo, kjer se bo naučil programirati; preusmeritev k drugemu, približno enakovrednemu cilju: Filip se odloči, da se ne bo obremenjeval z ocenami in se bo programiranja naučil sam, s pomočjo spleta in/ali v različnih tečajih, da bo tako pridobil znanje, ki ga bo potreboval za programiranje; drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
4. raven	navedena in ponazorjena 2 načina	4
	naveden 1 način in ponazorjena 2 načina ali navedena 2 načina in ponazorjen 1 način	3
	naveden in ponazorjen 1 način ali ponazorjena 2 načina	2
3. raven	navedena 2 načina ali ponazorjen 1 način	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	Presoje in utemeljitve različnih vplivov, zaradi katerih bi se Filip lahko odzval nekonstruktivno: • negativne izkušnje: npr. če je Filip že v preteklosti poskušal izboljšati ocene (dobiti petice) in je bil pri tem neuspešen, se zdaj lahko zgodi, da sploh ne bo poskušal tega spremeniti, saj je prepričan, da ocen ne more izboljšati (naučena nemoč); • močna negativna čustva: npr. če bodo Filipa zaradi te situacije preplavila močna negativna čustva (strah, nemoč, jeza), se bo lahko odzval tako, da bo želel ta neprijetna čustva na hitro utišati in bo raje igral igrice, kot da bi se učil; • čustvena labilnost: npr. če je Filip čustveno labilen, bo že ob misli na šolo postal zaskrbljen, pri ocenjevanju znanja se bo hitro vznemiril, težko bo nadzoroval svojo zaskrbljenost, zato bo večja verjetnost, da se bo odzval z izogibanjem vsem situacijam ocenjevanja; • negativna samopodoba (nizko samospoštovanje): npr. če ima Filip negativno učno samopodobo, če ne zaupa v svoje sposobnosti, da se lahko nauči za oceno odlično, je večja verjetnost, da bo obupal in rekel, da ni dovolj pameten za odlične ocene; • ocena frustracijske situacije: npr. če Filip verjame, da ovire ne more premagati, bo frustracijsko situacijo doživljal kot grožnjo, zato je zelo verjetno, da sam ne bo znal poiskati rešitve in se bo odzval nekonstruktivno; • nizka osebnostna čvrstost: npr. če ima Filip nizko osebnostno čvrstost, bo lahko vsako ocenjevanje znanja doživljal kot grožnjo in se ne bo angažiral pri učenju; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	presoja 3 vplivov z utemeljitvami	4
	presoja 2 vplivov z utemeljitvama	3
5. raven	presoja 2 vplivov, 1 vpliv utemeljen ali presoja 3 vplivov	2
	presoja 1 vpliva z utemeljitvijo ali presoja 2 vplivov	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	Opis primarne socializacije (PS): odvija se v družini; odvija se s tistimi, s katerimi je otrok v najožjih odnosih v zgodnjem otroštvu; se odvija v otroštvu ... OPOMBA: Zadostuje 1 opis. Poimenovanje psihološke funkcije iz besedila naloge: razvoj in uveljavljanje Druge psihološke funkcije družine • varnost • sprejetost (ljubezen, bližina, intimnost) • samostojnost	
2. raven	opis PS, poimenovanje 3 psiholoških funkcij (razvoj + 2 funkciji)	4
	opis PS, poimenovanje 2 psiholoških funkcij (razvoj + 1 funkcija)	3
1. raven	opis PS, poimenovanje 1 psihološke funkcije ali poimenovanje 2 psiholoških funkcij (razvoj + 1 funkcija)	2
	opis PS ali poimenovanje 2 psiholoških funkcij	1
4.2	Opis psiholoških funkcij in ponazoritev: • varnost: starši otrokom zagotavljajo varno okolje, brez nasilja, trpljenja ... npr. Špela in Jaka bosta otroku najprej mirno pojasnila pravilo glede nakupa igrač; če bo otrok še naprej kričal, bosta pustila nakupovalno košaro, Jaka ga bo prijel in skupaj bodo odšli iz trgovine; ko se bo otrok doma pomiril, mu bosta ponovno razložila pravila glede nakupov ... • sprejetost: v družini se izkazujeta brezpogojna ljubezen in sprejetost ne glede na pomanjkljivosti, ki jih ima vsak član ... npr. ... ko bosta Špela in Jaka otroku povedala, kaj dela narobe, bosta opisovala izključno vedenje, zvečer pred spanjem ga bosta objela in mu rekla, da ga imata rada ... • samostojnost: starši omogočijo in spodbujajo postopen razvoj samostojne, odgovorne osebnosti ... npr. ... ko se štiriletnik doma pomiri, mu starša ponudita možnost, da nariše tiste igrače, ki si jih močno želi, in risbico pusti pod smrekico za dedka Mraza ... OPOMBA: Za vsako funkcijo zadostuje 1 opis.	
4. raven	opis in ponazoritev 2 funkcij OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti odgovora.	3–4
3. raven	opis 2 funkcij ali ponazoritev 2 funkcij ali opis in ponazoritev 1 funkcije	2
	opis 1 funkcije ali ponazoritev 1 funkcije	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	Presoje in pojasnitve psiholoških funkcij za različne vzgojne stile, npr.: • avtoritarni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> je lahko manj uresničena, če starši uveljavljajo svojo moč nad otrokom z agresivnim vedenjem; <i>sprejetost</i> je manj uresničena, ker starši ne upoštevajo potreb otrok; <i>samostojnost</i> je manj uresničena, ker starši odločajo namesto otroka; <i>razvoj in uveljavljanje</i> je manj uresničena, ker imajo starši visoke zahteve do otroka in bi se morda posmehovali, če bi bil otrok neroden pri učenju nove spretnosti ... • avtoritativni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> je bolj uresničena, saj starši meje postavljajo in spreminjajo glede na otrokovo starost; <i>sprejetost</i> je bolj uresničena, saj starši upoštevajo otrokove potrebe; <i>samostojnost</i> je bolj uresničena, saj starši upoštevajo otrokove želje in se ob tem pogovarjajo o omejitvah in sprejemanju odgovornosti ... • permisivni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> je manj uresničena, ker starši ne vztrajajo pri postavljenih omejitvah; <i>sprejetost</i> je bolj uresničena, ker starši (preveč) sprejemajo vse otrokove potrebe in želje, ker je raven sprejemanja visoka ... • brezbrižni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> je manj uresničena, ker starši ne postavljajo omejitev, zanemarjajo vzgojo otrok; <i>sprejetost</i> je manj uresničena, ker starši ne vzpostavijo čustvenega odnosa do otrok ... • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če vzgojna stila nista poimenovana, se odgovor oceni na 5. ravni.	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami (2 poimenovana vzgojna stila, za vsak stil 2 funkciji)	4
	3 presoje s pojasnitvami (2 poimenovana vzgojna stila, za en stil 2 funkciji, za drugi stil 1 funkcija)	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvama ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

IZPITNA POLA 2**A) Naloge izbirnega tipa**

Naloga	Odgovor
1	C
2	B
3	D
4	C

Naloga	Odgovor
5	A
6	B
7	B
8	C

Naloga	Odgovor
9	A
10	D
11	A
12	C

Naloga	Odgovor
13	B
14	A

Za vsak odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Značilnosti osnovnih oz. nižjih potreb: • imenujemo jih tudi potrebe pomanjkanja, • dejavne so tako dolgo, dokler jih ne zadovoljimo, • ko jih zadovoljimo, se motiviranost za zadovoljitev teh potreb konča, • ko potrebo zadovoljimo, se pojavi druga, hierarhično višja potreba, • za zadovoljevanje večine teh potreb potrebujemo druge ljudi, • na nižji ravni, kot je potreba, bolj pomembna je za naše preživetje, • mlajši je človek, pomembnejše so zanj potrebe, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Značilnosti višjih potreb: • imenujemo jih tudi potrebe rasti (ali potrebe bivanja), • ne zadovoljujemo jih zaradi pomanjkanja, temveč zaradi osebne rasti, • po zadovoljitvi še vedno delujejo motivacijsko, • z njihovim zadovoljevanjem postajamo vedno bolj podobni samoaktualiziranim ljudem, • za njihovo zadovoljevanje ne potrebujemo drugih ljudi, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Poimenovanje najvišje potrebe v hierarhiji: samoaktualizacija (samouresničevanje)	
2. raven	opis 2 značilnosti osnovnih potreb in 2 značilnosti višjih potreb, poimenovanje najvišje potrebe	4
	opis 2 značilnosti osnovnih potreb in 1 značilnosti višjih potreb, poimenovanje najvišje potrebe ali opis 1 značilnosti osnovnih potreb in 2 značilnosti višjih potreb, poimenovanje najvišje potrebe	3
1. raven	opis 2 značilnosti, poimenovanje najvišje potrebe ali opis 3 značilnosti	2
	opis 2 značilnosti ali opis 1 značilnosti, poimenovanje najvišje potrebe	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Primer zdravstvenega delavca, ki <u>se obnaša</u> v skladu s teorijo, npr.: Medicinska sestra Petra je po dolgem in napornem nočnem dežurstvu utrujena in zaspana. Ko oskrbuje bolnika, si pozabi nadeti haljo in rokavice, ki bi jo zaščitile pred okužbo. <u>Pojasnitev:</u> Zaradi neizpoljenih fizioloških potreb (potreba po spanju) se pri medicinski sestri ne pojavi potreba po varnosti, kar se sklada s hierarhijo Maslowa. Primer zdravstvenega delavca, ki <u>se ne obnaša</u> v skladu s teorijo, npr.: Medicinska sestra Barbara dela na oddelku za pomoč odvisnikom, kjer je vsak dan deležna agresivnega vedenja pacientov. Ker ji veliko pomeni estetska ureditev prostorov, pa kljub temu poskrbi, da so v čakalnici obešene prijetne slike različnih umetniških del, ustvarja različne novoletne okraske, s katerimi popestri prostore, itd. <u>Pojasnitev:</u> Kljub neizpoljeni potrebi po varnosti (agresivno vedenje pacientov) so pri medicinski sestri opazne estetske potrebe (razstava slik, ustvarjanje okraskov ...). To je v neskladju s hierarhijo Maslowa, saj se estetske potrebe ne bi smele pojaviti, če niso zadovoljene potrebe po varnosti.	
4. raven	ponazoritev 2 primerov, 2 pojasnitvi OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve s primerom in razlage.	4–5
3. raven	ponazoritev 2 primerov, 1 pojasnitev ponazoritev 2 primerov ali ponazoritev 1 primera s pojasnitvijo ali 2 pojasnitvi ponazoritev 1 primera ali 1 pojasnitev	3 2 1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitve prednosti poznavanja hierarhije potreb po Maslowu: • poskrbimo za zadovoljevanje nižjih potreb, saj razumemo, kako pomembne so za doseganje višjih potreb, • laže uravnava lastno motivacijo in zadovoljstvo v življenju, saj poznamo značilnosti delovanja motivacije, • laže zadovoljujemo višje potrebe (npr. po učenju), saj razumemo, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da jih lahko uspešno zadovoljujemo, • laže delujemo v medosebnih odnosih, saj prepoznavamo pomanjkljivo zadovoljene potrebe drugih posameznikov, • osebno se razvijamo, saj težimo k samoaktualizaciji; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Pojasnitev, kako lahko posameznik prispeva k samoaktualizaciji: • poskrbi za zadovoljitev nižjih potreb, • preizkuša se v različnih dejavnostih, • poišče poslanstvo v svojem življenju, • razvija svojo ustvarjalnost in si prizadeva za osebno rast, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	5 pojasnitev (3 + 2)	5
	4 pojasnitve (2 + 2 ali 3 + 1)	4
5. raven	3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Opis poteka raziskave, npr.: Watson je najprej opazoval, kako se deček Albert odziva na različne dražljaje, npr. na belo podgano. Večina dražljajev pri Albertu ni povzročila nobenega posebnega odziva (<i>nevtralnno odzivanje na dražljaje</i>). Ko je Watson s kladivom udaril po jekleni palici, je nastal močan zvok. Albert se je tega zvoka ustrašil (<i>strah ob udarcu po palici</i>). Potem je Watson Albertu pokazal podgano in hkrati udaril s kladivom po jekleni palici. Albert je zaradi močnega zvoka vsakič doživel strah (<i>podgana in hkratni udarec po palici</i>). Ko je Watson postopek večkrat ponovil, se je Albert naučil, da sta zvok in podgana povezana, zato se je ustrašil že takoj, ko je zagledal podgano, ne da bi to spremljal udarec po palici (<i>strah ob pogledu na podgano</i>). Ključni elementi opisa: nevtralnno odzivanje na različne dražljaje; strah ob udarcu na palico; podgana in hkrati udarec na palico; strah ob pogledu na podgano Navedba oblik učenja: instrumentalno pogojevanje, modelno učenje (posnemanje)	
2. raven	opis poteka raziskave (4 elementi), navedba 2 oblik učenja	4
	opis poteka raziskave (4 elementi), navedba 1 oblike učenja ali opis poteka raziskave (3 elementi), navedba 2 oblik učenja	3
1. raven	opis poteka raziskave (3 elementi) ali opis poteka raziskave (2 elementa), navedba 1 oblike učenja	2
	opis poteka raziskave (2 elementa) ali opis poteka raziskave (1 element), navedba 1 oblike učenja ali navedba 2 oblik učenja	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Razlaga in ponazoritev drugih dveh oblik učenja pri učenju doživljanja ali izražanja strahu: Instrumentalno pogojevanje Razlaga: drugi ljudje s svojim odzivom nekatera čustva podkrepljujejo (nagradijo), drugih pa ne podkrepljujejo ali njihovo izražanje celo kaznujejo; tako se naučimo, katera čustva in v katerih situacijah so primerna in katera ne. Ponazoritev, npr.: otrok se ustraši malega živahnega psička. Vsi, ki to vidijo, se mu smeji in se norčujejo iz njega. Ko se ta situacija večkrat ponovi, otrok čustva strahu ne bo več izražal. Modelno učenje Razlaga: pogosto zadostuje, da otrok opazuje starše ter njihovo izražanje čustev poveže s posameznimi situacijami; tako se uči, v katerih situacijah in kako ljudje izražajo posamezna čustva. Ponazoritev, npr.: otrok opazuje mamo, ki je vedno zelo prestrašena, kadar na sprehodu v parku srečajo velikega psa, zato se tudi sam začne bati psov.	
4. raven	razlaga in ponazoritev obeh oblik učenja OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti razlag in ponazoritev.	4–5
3. raven	razlaga 2 oblik, ponazoritev 1 oblike učenja ali nasprotno	3

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	razlaga in ponazoritev 1 oblike učenja ali razlaga 2 oblik učenja ali ponazoritev 2 oblik učenja	2
	razlaga 1 oblike učenja ali ponazoritev 1 oblike učenja	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoje in pojasnitve, kateri dejavniki poleg učenja še vplivajo na doživljanje in/ali izražanje čustev, npr.: • starost posameznika: npr. majhni otroci še nimajo razvitih kompleksih čustev, otroci še ne znajo (dobro) nadzirati izražanja čustev ...; • duševne obremenitve: npr. ko posameznik doživlja močan stres, bodo njegova čustva bolj intenzivna kot takrat, ko ni pod stresom; če je posameznik zelo duševno obremenjen, morda teže nadzira izražanje svojih čustev ...; • kultura: npr. kako intenzivno izrazimo neko čustvo, je odvisno od kulture, v kateri živimo; • značilnosti situacije: npr. v formalni situaciji (na prireditvi, koncertu ...) bomo čustva izrazili drugače kot v neformalni situaciji (med prijatelji); • vzgojni stil v družini: npr. otroci, ki so vzgajani v avtoritarni družini, lahko doživljajo več jeze in strahu, a ju ne izražajo; • čustvena prikrajsanost: če je posameznik v prvih letih življenja čustveno prikrajsan, kot odrasel morda ne bo znal uravnavati doživljanja in/ali izražanja svojih čustev; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	3 presoje, 2 pojasnjeni	4
5. raven	2 presoji s pojasnitvama ali 3 presoje, 1 pojasnjena	3
	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji ali 2 pojasnitvi	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Opredelitev disocialnega vedenja: Je vedenje, ki ni skladno z normami družbe; sklop različnih vedenj, ki niso skladna z normativno urejenostjo družbe. Opredelitev agresivnega vedenja: To je vedenje, katerega namen je povzročanje fizične ali psihične škode; je vedenje, usmerjeno v spreminjanje neke situacije, ki nam ni všeč; vedenje, ki običajno nastane zaradi želje, da bi pri drugih sprožili strah ali umik; vedenje, ki nastane zaradi težnje po postavljanju lastnih idej, interesov v ospredje; vedenje, ki nastane kot posledica frustracij, ker je posamezniku preprečena pot pri doseganju osebnega cilja ... Primeri agresivnega vedenja v družini: Pretepanje otrok, žalitve družinskih članov, grožnje družinskim članom, goljufanje pri družabni igri, neposojanje igrače ...	
2. raven	2 opredelitvi, 3 primeri	4
	2 opredelitvi, 2 primera ali 1 opredelitev in 3 primeri	3
1. raven	2 opredelitvi ali 1 opredelitev in 2 primera	2
	1 opredelitev ali 2 primera	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Razlaga, zakaj je dijakovo vedenje disocialno, npr.: Izsiljevanje je z zakoni prepovedano; je družbeno nesprejemljivo; povzroča škodo sošolcu (npr. sošolca je strah; ne upa si v šolo; ostane brez denarja za malico) ... Vedenjska razlaga dijakovega vedenja, npr.: Dijak izsiljuje, ker posnema vedenje sošolca, ki ga občuduje; dijak pripada vrstniški skupini, v kateri je izsiljevanje odobravano; dijak ugotovi, da si drugi z izsiljevanjem lahko kupujejo draga oblačila, nihče jih ne kaznuje; dijak doživi odobravanje prijateljev, ko izsili denar (vedenje je nagrajevano) ... Frustracijska razlaga dijakovega vedenja, npr.: Dijaka za denar izsiljujejo drugi, frustracija povzroči, da začne tudi sam izsiljevati; dijaku so starši ukinili žepnino, zato sošolca izsiljuje za denar; dijak si ne more kupiti dragega puloverja, ki si ga zelo želi, zato skuša priti do denarja z izsiljevanjem ...	
4. raven	3 razlage (disocialno vedenje, vedenjska in frustracijska razlaga) OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti razlag.	4–5
3. raven	2 razlagi	3
	1 razlaga	2
	splošna razlaga OPOMBA: Dijak se je npr. izsiljevanja naučil od drugih.	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitve preprečevanja nastanka disocialnih vedenj pri mladostnikih: Družina: • starši so modeli neagresivnega vedenja; če mladostnik odrašča ob starših, ki niso agresivni, bo verjetno tudi sam ravnal neagresivno; • v družini z avtoritativno vzgojo imajo starši mladostnika radi, vendar mu tudi postavijo pravila o ustreznem vedenju; • starši navajajo mladostnika na konstruktivno spoprijemanje s frustracijami; ko doživlja frustracije, ga starši učijo, kako se lahko z njimi spoprijema tudi na neagresiven način; • starši razvijajo osebnostno čvrstost mladostnika, probleme tako mladostnik doživlja kot izziv, in ne le kot grožnjo; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Šola: • postavi jasna pravila vedenja učencev; šola učence seznanja s pravili vedenja in dosledno kaznuje kršitev pravil; • učitelji se izobražujejo o oblikah disocialnega vedenja, tako lažje prepoznavajo različne oblike disocialnega vedenja pri učencih in ukrepajo; • šola pripravi izobraževanje za učence, npr. delavnice o ničelni toleranci do nasilja; o ustrezni medsebojni komunikaciji; nasilju med vrstniki; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	5 pojasnitev (vključeni družina in šola)	5
	4 pojasnitve (vključeni družina in šola)	4
5. raven	3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Poimenovanje in opis področij: • telesna samopodoba: prepričanja in sodbe o svoji telesni privlačnosti, o telesni kondiciji in slogu oblačenja; primerjava svojega videza z drugimi; • šolska (akademska) samopodoba: presoja svojih spretnosti in sposobnosti za učenje ter zanimanja za šolske predmete; prepričanje o tem, koliko je kdo zmožen biti uspešen; • medosebna (socialna) samopodoba: prepričanja in presoje o odnosih z vrstniki in drugimi pomembnimi bližnjimi osebami; predstave o svojih sposobnostih sklepanja prijateljstev, o svoji priljubljenosti in kakovosti odnosov z drugimi; • čustvena samopodoba: predstave in prepričanja o izražanju in obvladovanju čustev. OPOMBA: Za vsako področje zadostuje en opis.	
2. raven	poimenovanje in opis 4 področij	4
	poimenovanje in opis 3 področij ali poimenovanje 4 in opis 2 področij	3
1. raven	poimenovanje in opis 2 področij ali poimenovanje 3 in opis 1 področja	2
	poimenovanje in opis 1 področja ali poimenovanje 2 področij	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Primer mladostnika z negativno samopodobo, npr.: Amadej ima o sebi negativno <i>medosebno samopodobo</i>. Prepričan je, da za dekleta ni zanimiv, saj jih ne zna niti nagovoriti, kaj šele osvajati, prav tako nima veliko prijateljev, saj je prepričan, da se mora vsem vedno podrežati in da njega nihče ne upošteva in posluša. Prav tako ima negativno <i>čustveno samopodobo</i>, saj je prepričan, da je čustveno otopel, da čustva niso zanj. Prepričan je, da ga veliko stvari spravi v slabo voljo, ki je ne zna obvladati, in se ima zato za čustveno neuravnoteženega. Primer prijatelja s pozitivno samopodobo, npr.: Matej ima o sebi pozitivno <i>telesno samopodobo</i>. Trenira atletiko, zato se zaveda, da ima veliko telesne kondicije, poleg tega je o sebi prepričan, da je za dekleta privlačen, prepričan je, da svojo privlačno atletsko postavo poudari tudi z modernim stilom oblačenja. Prav tako ima tudi pozitivno <i>šolsko samopodobo</i>. Zaveda se, da je sposoben letnik končati z odličnim uspehom, in ker se zaveda visokih sposobnosti na naravoslovnem področju, se intenzivno pripravlja na državno tekmovanje iz znanja kemije, saj ve, da je sposoben doseči zlato priznanje.	
4. raven	2 primera, vsak z 2 področjema, vsako področje 2 opisa	5
	2 primera, vsak z 2 področjema, vsako področje 1 opis ali 2 primera, vsak z 1 področjem, vsako področje 2 opisa	4
3. raven	1 primer, 2 področji, vsako področje 2 opisa ali 2 primera, vsak z 1 področjem s po 1 opisom	3
	1 primer, 1 področje, 2 opisa	2
	1 primer, 1 področje, 1 opis	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitev, kakšen je vpliv sošolcev in učiteljev na oblikovanje pozitivne samopodobe: • sošolci lahko vplivajo na razvoj pozitivne medosebne samopodobe tako, da sprejemajo in spodbujajo tudi sošolce, ki imajo drugačne interese, mnenja ..., ko pride do konfliktov med sošolci, prisluhnejo drug drugemu in poskušajo konflikt konstruktivno rešiti ...; • sošolci lahko vplivajo na pozitivno šolsko samopodobo tako, da pomagajo drug drugemu pri učenju šolskih predmetov, da so dosežki, uspehi lahko višji; pohvalijo in spodbujajo drug drugega pri doseganju učnih uspehov; • učitelji lahko vplivajo pozitivno na šolsko samopodobo s tem, da opazijo, spodbujajo in pohvalijo napredek pri učencih/dijakih; s tem, da pri učencih/dijakih dopuščajo napake in jih spodbujajo pri njihovem odpravljanju; • učitelji lahko na oblikovanje pozitivne telesne samopodobe vplivajo s poudarjanjem zdravega načina življenja (pri npr. športni vzgoji); učitelji poudarjajo uravnoteženost učenja in počitka in to tudi sami upoštevajo pri zahtevah do dijakov; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Načini ohranjanja pozitivne samopodobe: • mladostnik si zastavlja cilje, za katere verjame, da jih lahko doseže, in se zanje zavzema; • verjame, da se z obremenitvami spoprijema konstruktivno; • skrbi in ohranja dobre medosebne odnose z bližnjimi (družino, vrstniki ...); • uporablja pozitivne samopotrditve; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 pojasnitve (vključeni sošolci in učitelji) in 2 predloga	5
	2 pojasnitvi (vključeni sošolci in učitelji) in 2 predloga ali 3 pojasnitve (vključeni sošolci in učitelji) in 1 predlog	4
5. raven	2 pojasnitvi in 1 predlog ali 3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi <i>ali</i> predloga ali 1 pojasnitev in 1 predlog	2
	1 pojasnitev <i>ali</i> predlog	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.